

Aluesyyttäjien ja kärjätuomarin virheellinen menettely jäännösrangaistuksen määräämisessä täytäntöön pantavaksi

ASIAN VIREILLETULO

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 3 §:n 3 momentin mukaisessa rangaistustuomioiden tarkastuksessa on kiinnitetty huomiota Varsinais-Suomen kärjäoikeuden 13.12.2022 asiassa R 22/1126 antamaan tuomioon nro 22/150538.

Tuomiosta ilmeni, että vastaaja oli 19.2.2018 päässyt ehdonlaiseen vapauteen, jonka koeajan viimeinen päivä oli ollut 18.2.2021. Kärjäoikeus oli lukenut vastaajan syyksi kolme koeaikana tehtyä rikosta ja määrännyt vastaajan jäännösrangaistuksen osaksi täytäntöön pantavaksi. Se tuomitsi vastaajalle yhteisen vankeusrangaistuksen jäännösrangaistuksen täytäntöön pantavaksi määrätystä osasta ja mainituista syyksi luetuista rikoksista.

Asia oli tullut kärjäoikeudessa vireille 16.3.2022 ja haaste annettu vastaajalle tiedoksi 27.7.2022. Syytetä ei näin ollen ollut asiassa nostettu rikoslain 2 c luvun 14 §:n 1 momentissa edellytetyllä tavalla vuoden kuluessa koeajan päättymisestä.

SELVITYS

Varsinais-Suomen kärjäoikeuden puheenjohtajana asiassa toiminut kärjätuomari on 27.9.2023 antanut menettelystään häneltä pyydetyn selvityksen. Hän on todennut selvityksessään, että syyttäjä oli vaatinut vastaajan jäännösrangaistuksen määräämistä täytäntöön pantavaksi. Samalla syyttäjä oli ilmoittanut, että vastaaja oli 19.2.2018 päässyt ehdonlaiseen vapauteen, jonka koeajan viimeinen päivä oli ollut 18.2.2021.

Selvityksensä mukaan kärjätuomari ei ollut tuomiota laatiessaan ja tarkastaessaan havainnut, että syyttäjän esittämässä jäännösrangaistuksen täytäntöönpanoa koskevassa vaatimuksessa oli ollut virhe. Hän ei ollut huomannut kiinnittää huomiota siihen, että asia oli tullut kärjäoikeudessa vireille yli vuoden kuluttua vastaajan koeajan päättymisestä, minkä vuoksi jäännösrangaistusta ei olisi tullut määrätä osaksikaan täytäntöön pantavaksi. Kärjätuomari on ilmoittanut kiinnittävänsä vastaisuudessa kysymykseen tarkemmin huomiota, jottei vastaavaa virhettä pääsisi tapahtumaan.

Selvityksensä 10.10.2023 päivätyssä oma-aloitteisessa täydennyksessä kärjätuomari on vielä ilmoittanut olleensa jäännösrangaistuksen täytäntöönpanoon liittyvästä virheestä yhteydessä hovioikeuteen, jossa vastaajan valitusasia oli tuolloin vireillä, ja pyytäneensä, että jäännösrangaistuksen täytäntöönpanossa tapahtunut virhe korjataan.

Selvityksen liitteenä olleista asiakirjoista ilmeni, että haastehakemuksen asiassa oli laatinut Länsi-Suomen syyttäjäalueen aluesyyttäjä A, mutta istunnossa syyttäjänä oli toiminut saman syyttäjäalueen aluesyyttäjä B.

Aluesyyttäjät A ja B ovat antaneet menettelystään pyydetyn selvityksen ja apulaisvaltakunnan-syyttäjä lausuntonsa.

Aluesyyttäjä A on 11.12.2023 päivätyssä selvityksessään kertonut tehneensä asiassa syyteharkinnan. Asia oli tullut hänelle syyteharkintaan 5.1.2021. Hän oli alkaessaan valmistella asiaa todennut, että vastaajalla oli jäännösrangaistus, joka tulisi vaatia täytäntöön pantavaksi. Hän oli tuolloin tehnyt päätöksen vaatia jäännösrangaistusta täytäntöön pantavaksi. Hän oli lisäksi tuolloin tarkastanut, että jäännösrangaistus voitiin vaatia täytäntöön pantavaksi.

Asian syyteharkinta oli aluesyyttäjä A:n kertoman mukaan kuitenkin keskeytynyt jutturuuhkan sekä vankien, nuorten ja vanhentuvien juttujen takia. Syyteharkintaa jatkettuaan hän oli tehnyt syytteet valmiiksi ja nostanut asiassa syytteen 16.3.2022. Hän oli kuitenkin tuolloin epähuomiossa unohtanut tarkastaa, voitiinko jäännösrangaistus edelleen vaatia täytäntöön pantavaksi. Aluesyyttäjä A on ilmoittanut, että hän jatkossa kiinnittää enemmän huomiota asioiden tarkastamiseen myös kerrotuin tavoin keskeytyneissä syyteharkinnoissa. Lisäksi hän on ilmoittanut toiveenaan, että työnantaja tarjoaisi käyttöön nykyaikaiset ohjelmat, joilla nyt tapahtuneen kaltaiset inhimilliset erehdykset voitaisiin helposti välttää.

Aluesyyttäjä B on 11.12.2023 päivätyssä selvityksessään kertonut toimineensa syyttäjänä asiassa 22.11.2022 pidetyssä kärjäoikeuden istunnossa ja esittäneensä haastehakemuksen mukaisen jäännösrangaistuksen täytäntöönpanoa koskevan vaatimuksen. Hän oli istuntoa edeltävänä päivänä saanut tietoonsa, että istuntoon tarvitaan syyttäjälle sijainen. Hän oli tutustunut tuona istuntoa edeltävänä päivänä asiaan liittyneeseen laajahkoon esitutkinta-aineistoon ja

muuhun materiaaliin. Asiaan perehtyessään hän ei ollut havainnut, että haastehakemuksen mukaisessa jäännösrangaistuksen täytäntöönpanoa koskevassa vaatimuksessa oli virhe, minkä vuoksi hän oli esittänyt vaatimuksen haastehakemukseen kirjatun mukaisesti.

Aluesyyttäjä B on ilmoittanut, että hän vastaisuudessa kiinnittää myös kiireellisissä sijaistustilanteissa huomiota syytteen nostamisen päivämäärään. Hän on todennut, että asia oli edelleen selvitystä annettaessa vireillä Turun hovioikeudessa, joka saattoi asian ratkaisun yhteydessä korjata virheen.

Apulaisvaltakunnansyyttäjä on 16.1.2024 päivätyssä lausunnossaan todennut, että aluesyyttäjä A oli menetellyt virheellisesti esittäessään laatimassaan haastehakemuksessa jäännösrangaistuksen täytäntöönpanoa koskevan vaatimuksen, vaikka hän oli nostanut syytteen yli vuoden kuluttua vastaajan koeajan päättymisestä.

Edelleen apulaisvaltakunnansyyttäjä on todennut, että A:ta pääkäsittelyssä kerrotuin tavoin sijaistaneelta B:ltä oli jäänyt huomaamatta kyseinen yhden vuoden määräajan ylittyminen, mikä virhe olisi sinällään ollut mahdollista havaita syytejutun asiakirjoista. Apulaisvaltakunnansyyttäjä ei ole kuitenkaan arvioinut, että aluesyyttäjä B olisi laiminlyönyt häneltä kohtuudella edellytettävän huolellisuuden tilanteessa, jossa hän oli joutunut erittäin lyhyellä varoitusajalla perehtymään toisen, kokeneen syyttäjän vireille panemaan asiaan ja ajamaan sitä oikeudenkäynnissä. Myös apulaisvaltakunnansyyttäjä on tuonut esiin, että selvitysten mukaan jäännösrangaistuksen täytäntöönpanoa koskeva virhe voitiin vielä korjata hovioikeudessa.

TIEDOT MUUTOKSENHAUSTA

Turun hovioikeus on 27.3.2024 antanut asiassa tuomionsa, joka on hovioikeuden kirjaamosta tarkistetun tiedon mukaan lainvoimainen. Hovioikeus on muuttanut käräjäoikeuden tuomiota muun ohella siten, että vaatimus jäännösrangaistuksen määräämisestä täytäntöönpantavaksi on hylätty.

Hovioikeuden tuomion vaatimusbisioson kirjatun mukaan vastaaja oli valituksessaan perustellut syytteen hylkäämistä sekä rangaistuksen alentamista ja lieventämistä koskevia muutosvaatimuksiaan muun ohella sillä, ettei jäännösrangaistusta voida laittaa täytäntöön, koska syytettä ei ollut nostettu määräajassa. Asiassa vastavalituksen vastaajalle tuomitun vankeusrangaistuksen osalta tehneen syyttäjän on puolestaan kirjattu muun ohella luopuneen jäännösrangaistuksen täytäntöönpanoa koskevasta vaatimuksesta hovioikeudessa.

RATKAISU

Arviointi

Oikeussäännöksiä ja arvioinnin lähtökohtia

Rikoslain 2 c luvun 14 §:n (780/2005) 1 momentin (800/2017) mukaan tuomioistuin voi syyttäjän vaatimuksesta määrätä jäännösrangaistuksen pantavaksi täytäntöön, jos tuomittu tekee koeaikana rikoksen, josta tuomioistuimen harkinnan mukaan hänet olisi tuomittava ehdottomaan vankeuteen tai yhdistelmärangaistukseen ja josta syyte on nostettu vuoden kuluessa koeajan päätymisestä.

Oikeuskanslerin laillisuusvalvontakäytännössä ei tietojeni mukaan ole ollut aiemmin arvioitava tuomioistuimen menettelyä, jossa tuomioistuin olisi vastaajan koeaikana tekemän rikoksen perusteella määrännyt jäännösrangaistuksen täytäntöönpantavaksi tilanteessa, jossa syytteen nostamiselle edellä mainitussa lainkohdassa säädetty määräaika olisi ylittynyt. En tiedä arvioitavana olleen myöskään syyttäjän menettelyä, jossa syyttäjä olisi esittänyt tuomioistuimelle vaatimuksen määrätä jäännösrangaistus täytäntöönpantavaksi mainitun määräajan jo ylityttyä syyttäjän toimittaessa haastehakemuksensa käräjäoikeudelle.

Pidän perusteltuna ottaa moitittavuusarviointini lähtökohdaksi arviointiperusteet, joita laillisuusvalvontakäytännössä on sovellettu arvioitaessa syytteen nostamista vastaajaa vastaan syyteoikeudeltaan vanhentuneesta rikoksesta ja vastaajan tuomitsemista rangaistukseen syyteoikeudeltaan vanhentuneesta rikoksesta.

Käräjäoikeuden puheenjohtajan menettelyn arviointi

Tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan tuomarin on virkatoimissaan oltava tunnollinen ja huolellinen.

Käräjätuomari on selvityksessään myöntänyt, ettei hän ollut huomannut kiinnittää huomiota siihen, että asia oli tullut käräjäoikeudessa vireille vasta yli vuoden kuluttua vastaajan koeajan päättymisestä, minkä vuoksi jäännösrangaistusta ei olisi tullut määrätä osaksikaan täytäntöönpantavaksi. Käräjätuomari on menetellyt huolimattomasti määrätessään jäännösrangaistuksen osaksi täytäntöönpantavaksi ja tuomitessaan vastaajalle yhteisen rangaistuksen täytäntöönpantavaksi määrätystä jäännösrangaistuksen osasta ja tämän syyksi luetuista koeaikana tehdyistä rikoksista.

Kyseisenlainen virhe on omiaan heikentämään luottamusta lainkäyttötoiminnan asianmukaisuuteen ja vaarantaa merkittävästi vastaajan oikeusturvaa. Se on lähtökohtaisesti luonteeltaan vakava ja sijoittuu tuomarin tehtävien ydinalueelle eli lainkäyttöratkaisun tekemiseen.

Virhe saattaisi edellä todetun vakavuutensa vuoksi tulla arvioitavaksi rikoslain 40 luvun 10 §:ssä tarkoitettuna tuottamuksellisena virkavelvollisuuden rikkomisena. Rikosvastuu edellyttää pykälän mukaan kuitenkin, että teko ei huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

Korkeimman oikeuden ratkaisukäytännössä vähäisinä ei ole pidetty sellaisia virkavelvollisuuden rikkomisia, jotka ilmentävät tekijässä välinpitämättömyyttä virkavelvollisuuksia kohtaan. Rangaistussäännöksen tavoitteena olevan virkatoiminnan asianmukaisuuden turvaamisen kannalta rangaistusvastuuta ei sen sijaan ole perusteltua ulottaa sellaisiin yksittäisiin tekoihin, jotka jäävät tekijän syyllisyyden asteen kannalta vähäisiksi ja jotka eivät muutoinkaan edellytä rangaistuksen tuomitsemista ([KKO 2020:78](#) kohta 19 ja [KKO 2022:31](#) kohta 8).

Oikeuskanslerin ratkaisukäytännössä syyteoikeudeltaan vanhentuneesta rikoksesta tuomitsemista on pidetty tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitettuihin tavoin vähäisenä tapauksissa, joissa siitä ei ole aiheutunut vastaajalle haitallisia täytöntöönpanoseuraamuksia eikä tuomarin menettelyyn ole liittynyt sen moitittavuutta lisääviä seikkoja kuten esimerkiksi syyteoikeuden vanhentumista tuomarin oman laiminlyönnin seurauksena. Vakiintuneen seuraamuskäytännön mukaan kärjätuomarille on tällöin annettu virheestä huomautus. Edellä selostettuihin tavoin pidän perusteltuna noudattaa tässä asiassa lähtökohtaisesti samoja arviointiperusteita ja seuraamuskäytäntöä.

Kärjätuomarin virheestä ei asiasta käytettävissäni olevien tietojen mukaan ole aiheutunut vahinkoa vastaajalle. Kun kärjätuomarin menettely lähtökohtaisesti vakavuudestaan huolimatta edellä kerrotuilla perusteilla olisi rikosoikeudellisesti arvioituna tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitettuihin tavoin vähäinen, ei hänen ole ollut syytä epäillä syyllistyneen asiassa rikokseen. Näin ollen hänen menettelyään on tutkittu vain laillisuusvalvonnallisesti toimituttamatta asiassa esitutkintaa. Kärjätuomarin virhettä on kuitenkin pidettävä siinä määrin vakavana, että annan hänelle jäljempänä tarkoitettun huomautuksen.

Syyttäjien menettelyn arviointi

Syyttäjälaitoksesta annetun lain (32/2019) 9 §:n mukaan syyttäjän tehtävänä on huolehtia rikosoikeudellisen vastuun toteuttamisesta hänen käsiteltävänänsä olevassa asiassa tasapuolisesti, joutuisasti ja taloudellisesti asianosaisten oikeusturvan ja yleisen edun edellyttämällä tavalla.

Valtion virkamieslain 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä.

Asiassa syyteharkinnan tehnyt aluesyyttäjä A on myöntänyt, että hän oli jutturuuhkan ja kiireellisten asioiden vuoksi keskeytynyttä syyteharkintaansa asiassa jatkettuaan epähuomiossa unohtanut tarkastaa uudelleen, voitiinko ehdonalaiseen vapauteen päästetyn vastaajan jäännösrangaistus edelleen vaatia täytäntöönpantavaksi. Apulaisvaltakunnansyyttäjä on lausunnossaan todennut, että aluesyyttäjä A on menetellyt virheellisesti esittäessään laitimassaan haastehakemuksessa jäännösrangaistuksen täytäntöönpanoa koskevan vaatimuksen, vaikka hän oli nostanut syytteen yli vuoden kuluttua vastaajan koeajan päättymisestä. Yhdyn apulaisvaltakunnansyyttäjän näkemykseen.

Aluesyyttäjä A ei ole tehnyt asiassa lopullista ratkaisua, vaan tuomitsemisesta on vastannut kärjäoikeus ja sen puheenjohtajana toiminut kärjätuomari, joka viime kädessä vastaa tuomion lainmukaisuudesta. Ottaen huomioon edellä kärjätuomarin menettelystä lausutun ei myöskään aluesyyttäjä A:n ole ollut syytä epäillä syyllistyneen asiassa rikokseen. Aluesyyttäjä A:n virhe on kuitenkin merkittäväällä tavalla vaikuttanut virheellisen kärjäoikeusratkaisun syntymiseen ja aiheuttanut vaaran vastaajan lakiin perustumattomasta vapaudenmenetyksestä. Pidän hänen menettelyään siinä määrin vakavana, että annan myös hänelle jäljempänä tarkoitetun huomautuksen.

Asiassa pidetyssä kärjäoikeuden istunnossa aluesyyttäjä A:ta lyhyellä varoitusajalla sijaistamaan joutunut aluesyyttäjä B on myöntänyt, ettei hän edellisenä päivänä asian asiakirjoihin perehtyessään ollut havainnut, että haastehakemuksen mukaisessa jäännösrangaistuksen täytäntöönpanoa koskevassa vaatimuksessa oli virhe, minkä vuoksi hän oli pääkäsittelyssä esittänyt vaatimuksen haastehakemukseen kirjatun mukaisesti. Virhe olisi ollut mahdollista havaita syyteasian asiakirjoista. Aluesyyttäjä B:n menettelyä arvioidessani olen kuitenkin ottanut huomioon, että hän oli apulaisvaltakunnansyyttäjän lausunnossaan toteamalla tavalla joutunut erittäin lyhyellä varoitusajalla perehtymään toisen, kokeneen syyttäjän vireille panemaan asiaan ja ajamaan sitä oikeudenkäynnissä. Pidän kerrotun vuoksi riittävänä toimenpiteenä kiinnittää aluesyyttäjä B:n huomiota syyttäjän vaatimusten lainmukaisuuden varmistamiseen myös syytteen nostanutta syyttäjää pääkäsittelyssä sijaistettaessa.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Varsinais-Suomen kärjäoikeuden kärjätuomari on edellä arvioimallani tavalla menetellyt virheellisesti määrätessään jäännösrangaistuksen osaksi täytäntöönpantavaksi sekä tuomitsaan vastaajalle yhteisen rangaistuksen täytäntöönpantavaksi määrätystä jäännösrangaistuksen osasta ja vastaajan syyksi luetuista koeaikana tehdyistä rikoksista, vaikka syytettä ei ollut nostettu vuoden kuluessa koeajan päättymisestä.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan, jos virkamies, julkis-yhteisön työntekijä tai muu henkilö julkista tehtävää hoitaessaan on menetellyt lainvastaisesti

tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, oikeuskansleri voi antaa asianomaiselle huomautuksen vastaisen varalle, mikäli hän ei harkitse olevan tarvetta syytteen nostamiseen.

Annan mainitun lainkohdan nojalla kärjätuomarille hänen edellä kerrotusta menettelystään mainitussa lainkohdassa tarkoitetun huomautuksen.

Asiassa syyteharkinnan suorittanut aluesyyttäjä A on edellä arvioimallani tavalla menetellyt virheellisesti esittäessään laitimassaan ja kärjäoikeudelle toimittamassaan ehdonalaiseen vapauteen päässeän vastaajan koeaikana tekemiä rikoksia koskevassa haastehakemuksessa jäännösrangaistuksen täytäntöönpanoa koskevan vaatimuksen, vaikka koeajan päättymisestä oli jo aluesyyttäjän haastehakemustansa kärjäoikeudelle toimittaessaan kulunut yli vuosi.

Annan aluesyyttäjä A:lle hänen edellä kerrotusta menettelystään valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n 1 momentissa tarkoitetun huomautuksen.

Kiinnitän asian pääkäsittelyssä aluesyyttäjä A:ta sijaistaneen ja haastehakemukseen kirjatun jäännösrangaistuksen täytäntöönpanoa koskevan vaatimuksen siellä esittäneen aluesyyttäjä B:n huomiota syyttäjän vaatimusten lainmukaisuuden varmistamiseen myös syytteen nostanutta syyttäjää pääkäsittelyssä sijaistettaessa.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiini.

Lähetän tämän päätökseni tiedoksi Turun hovioikeudelle.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Petri Martikainen

Oikeuskanslerinsihteeri

Juha Sihto